

Сарана Іван Юрійович

студент магістратури
юридичного факультету ДДУВС

Науковий керівник –
доцент кафедри кримінально-правових
дисциплін, к.ю.н., доц. **Телійчук В.Г.**

КРИМІНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ЩОДО ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Проблема торгівлі людьми існує у світі дуже давно. Згідно з ст. 4 Загальної декларації прав людини, ніхто не повинен бути у рабстві або у підневільному стані; рабство і работоргівля забороняються в усіх їх видах. Не дивлячись на те, що на вирішення цього питання в світі виділяються чималі кошти, кожна країна на сьогоднішній день в тій чи іншій мірі є задіяною в торгівлі людьми.

Проблеми кримінальної відповідальності за торгівлю людьми або іншу незаконну угоду щодо людини постійно досліджувались і їм було присвячено значну кількість наукових праць учених, зокрема це праці

С. М. Алфьорова, М. І. Бажанова, В. К. Весельського, Н. В. Зборовської, П. М. Коваленка, М. Й. Коржанського, О. В. Кушнір, В. М. Куца, М. І. Мельника, Д. О. Негодченко, А. М. Орлеана, В. І. Осадчого, І. В. Пшеничного, В. Я. Тація, М. І. Хавронюка та ін.

Разом з тим, процес удосконалення правового забезпечення охорони людини від різних форм експлуатації є постійним, а тому актуальним стає поглядна його історико-правовий розвиток. Більш того, використання історико-правового методу дає можливість показати генезис проблем кримінальної відповідальності за окремі види злочинів на базі аналізу кримінального законодавства минулих років і практики його застосування, виявити тенденції розвитку законодавства, прослідкувати його взаємозв'язок із соціально-економічними умовами життя суспільства і держави, а також розвитком інших галузей права. Це, усвою чергу, дає можливість накреслити шляхи вдосконалення чинного кримінального законодавства на сучасному етапі [1, с. 303]. Допоможе це зробити дослідження розвитку кримінального законодавства України щодо протидії торгівлі людьми на сучасному етапі з тим, щоби накреслити шляхи вдосконалення чинного кримінального законодавства на сучасному етапі.

У 1922 р. на території України було введено в дію КК УСРР. Згідно зі ст. 159 КК УСРР 1922 р., насильницьке незаконне позбавлення волі будь-кого, здійснене шляхом затримання чи поміщення його в будь-яке місце каралося позбавленням волі на строк до одного року. А якщо дане діяння було вчинено небезпечним для життя та здоров'я потерпілого шляхом, або носило для

останнього характер мучення, то, згідно з ст. 160, воно каралося позбавленням волі настрок до 3-х років зі строгою ізоляцією.

В цілому, КК УСРР мав безліч недоліків. По-перше, статей, які б прямо встановлювали кримінальну відповідальність за торгівлю людьми він не містив. По-друге, навіть ті статті, які опосередкованоторкалися заборони рабства (чи торгівлі людьми, як однієї з його форм) були досить розпливчато сформувані, а санкції за дані злочини були, на нашу думку, занадто м'якими.

З 1 липня 1927 р. на території України було введено в дію КК УСРР в редакції 1927 р. У главі VI, що мала назву «Злочини проти життя, здоров'я, свободи і достоїнства особистості» в ст.ст. 155-157 містилися норми, які забороняли в тій чи іншій мірі незаконно позбавляти людей волі, проте, вони практично дублювали положення КК УСРР 1922 р. в цій сфері суспільних відносин, а тому ми не будемо детальніше поглиблюватися в них [2]. 10 грудня 1948 р. УРСР, як членом ООН, була прийнята Загальна декларація прав людини в статті першій якої сказано: «Всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах. Вони наділені розумом і совістю і повинні діяти у відношенні один до одного в дусі братерства». У ст. 4 зазначено, що ніхто не повинен бути в рабстві або у підневільному стані; рабство і работоргівля забороняються в усіх їх видах [3].

У 1960 р. в Україні з'явився новий кодекс – КК УРСР 1960 р. Кодекс поділявся на дві частини – Загальну і Особливу. КК УРСР включав 16 глав, що містили 308 статей (станом на 1979 р.). Даний КК до 1998 р. не містив порівняно з попередніми кодексами УРСР якихось істотних змін щодо регулювання кримінальної відповідальності за торгівлю людьми.

Як ми бачимо, за часів СРСР кримінальне законодавство фактично не передбачало кримінальної відповідальності за торгівлю людьми, але це можна пояснити тим, що в СРСР у чистому вигляді торгівлі людьми не існувало. Однією з причин, що утримували її розповсюдження було існування «залізної завіси». Жорстке обмеження виїзду за кордон унеможливило і незаконний виїзд наших громадян [4, с. 63].

У 1998 р. в національному законодавстві вперше з'явилося поняття торгівлі людьми, коли Законом України від 24 березня 1998 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України в зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін і доповнень до Кодексу про шлюб та сім'ю України», КК України було доповнено статтею 124-1 «Торгівля людьми».

Відповідно до цієї статті торгівлею людьми визнавалось відкрите чи таємне заволодіння людиною, пов'язане із законним чи незаконним переміщенням за згодою чи без згоди особи через державний кордон України або без такого для подальшого продажу або іншої оплатної передачі з метою сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, втягнення у злочинну діяльність, залучення в боргову кабалу, усиновлення в комерційних цілях, використання у збройних конфліктах, експлуатації її праці. У КК України, який набрав чинності з 1 вересня 2001 р., визначення цього злочину було принци-

пово змінено. Відповідно до ст. 149 КК України (в редакції 2001 р.) «Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо передачі людини» торгівлею людьми визнавалися продаж, інша оплатна передача людини, а так само здійснення стосовно неї будь-якої іншої незаконної угоди, пов'язаної із законним чи незаконним переміщенням за її згодою або без згоди через державний кордон України для подальшого продажу чи іншої передачі іншій особі (особам) з метою сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, втягнення у злочинну діяльність, залучення в боргову кабалу, усиновлення (удочеріння) в комерційних цілях, використання у збройних конфліктах, експлуатації її праці.

Отже, якщо порівняти законодавство про кримінальну відповідальність за торгівлю людьми або іншу незаконну угоду щодо людини періоду незалежності станом на 2001 р. з іншими (зазначеними вище) періодами, можна дійти висновку, що у статті 149 КК України (в редакції 2001 р.) було вперше в національному законодавстві вжито термін «торгівля людьми». Також, варто зазначити, що дана стаття охоплювала доволі широкий спектр діянь, за які наступала кримінальна відповідальність. Деякі з них було криміналізовано вперше, а деякі являють собою раніше самостійні склади злочинів, які містилися в різних статтях Кримінальних кодексів Радянської України. На нашу думку, такий підхід показав, що наша незалежна держава вийшла на новий, більш якісний, правовий рівень. Однак, зазначеній події сприяв і соціально-політичний фактор у вигляді руйнування «залізної завіси», несприятливого соціально-економічного стану життя після розпаду СРСР та перерозподілу влади, масового відтоку молоді з країни. Всі ці події створили ідеальні умови для існування работорівлі, а тому, не дивно, що Законодавець більше почав приділяти уваги даній проблемі [5, с. 443–444].

4 лютого 2004 р. наша держава ратифікувала Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності, що складається з 41 статті [6]. На нашу думку, факт активної взаємодії України з іншими державами у протидії торгівлі людьми або іншій незаконній угоді щодо людини говорить про те, що наша держава стоїть на правильному шляху і в подальшому вищезазначену проблему можна буде якщо не викоренити, то суттєво знизити її поширеність і обсяг.

Повертаючись до національного законодавства, варто відмітити, що одним з останніх нормативно-правових актів, що регулює кримінальну відповідальність за торгівлю людьми або іншу незаконну угоду щодо людини є Закон України «Про протидію торгівлі людьми», прийнятий 20 вересня 2011 р. Отже, за часів існування СРСР кримінальне законодавство фактично не передбачало кримінальної відповідальності за торгівлю людьми, але це можна пояснити тим, що в СРСР у чистому вигляді торгівлі людьми не існувало. Однією з причин, що утримували її розповсюдження було існування «залізної завіси»; поняття торгівлі людьми в національному законодавстві вперше з'явилося у 1998 р.; не дивлячись на те, що сучасна редакція статті 149 КК

2001 р. «Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини» є однією з найвдаліших кримінально-правових норм в історії українського законодавства щодо регулювання питання кримінальної відповідальності за торгівлю людьми або іншу незаконну угоду щодо людини, вона все ж містить і ряд недоліків.

Таким чином, криміналізація торгівлі людьми або іншої незаконної угоди щодо людини є виправданою та необхідною, проте процес удосконалення правового забезпечення охорони людини від таких небезпечних діянь має тривати.

1. Панов М. І. Методологічні засади дослідження проблем Особливої частини кримінального права /М. І. Панов, Н. О. Гуторова // Проблеми законності. – 2009. – Вип. 100. – с. 291–304.

2. Уголовный кодекс УССР в редакции 1927 г. (с изменениями по 1-е июня 1928 г.). – 4-е офиц. изд. –Харьков : Юрид. изд-во НКЮ УССР. – 79 с.

3. Всеобщая декларация прав человека : прин. и провозгл. в резолюции 217 А (III) Ген. Ассамблеи от 10 дек. 1948 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

4. Попович М. І. Кримінально-правові та кримінологічні аспекти запобігання торгівлі людьми / М. І. Попович // Актуальні проблеми боротьби з торгівлею жінками : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Донецьк, 12 квіт. 2012 р.). – Донецьк : ДЮІ МВС України, 2012. – с. 62–66.

5. Казначеев Д. Г. Законодавство України як основа боротьби з торгівлею людьми / Д. Г. Казначеев // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2012. – № 1 (58). – с. 442–449.

6. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності : прийнята резолюцією 55/25 Ген. Асамблеї від 15 листоп. 2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789.

Стогній Ксенія Володимирівна
студентка юридичного факультету ДДУВС

Науковий керівник –
доцент кафедри кримінально-правових
дисциплін, к.ю.н. **Хорошун О.В.**

ЗЛОЧИННІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ

Негативні тенденції правопорушень серед неповнолітніх є надзвичайно гострою проблемою в державі. Безперечно, правопорушення тісно пов'язані з процесами деморалізації суспільства. Злочинність неповнолітніх є своєрідним показником загальної злочинності та рівня моральної культури суспільства. Незважаючи на зниження загального рівня впродовж останніх років, вона залишається гострою проблемою, яка не може не турбувати суспільство та державу, оскільки в цілому як коефіцієнт інтенсивності злочинності